

БІОЕКОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДУ *AMBROSIA ARTEMISIIFOLIA*

Максимюк О., здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

Шереняк М., здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

e-mail: olesya_pv@ukr.net

Науковий керівник: *Городиська О.П.*, кандидат с.-г. наук, асистент

Подільський державний аграрно-технічний університет

Амброзія полинолиста вперше зареєстрована у Європі в 1873 р. (Німеччина). В нашу країну амброзія проникла на початку дев'яностих років XIX століття через чорноморські порти. У 1925 році цей бур'ян ідентифікували в околицях Києва в посівах суданської трави. З часом її окремі осередки стали реєструватися і в інших українських містах. Для Хмельницької області вперше опублікували кілька локалітетів досліджуваного виду, знайдених до 2004 р. При цьому дослідники наголосили на тому, що переважними місцями зростання виду в області є відсіпка залізничних колій та прилеглі до них ділянки, а також територія зерносховищ, куди вели залізничні під'їзні шляхи.

Полинолиста Амброзія – це однорічний злісний карантинний бур'ян заввишки 20-180 (250) см, з міцною кореневою системою, яка проникає в ґрунт до 4 метрів, зневоднюючи і виснажуючи його.

Рослина родини айстрових з густим щетинистим опушенням. Стебло прямостояче, розгалужене, трохи борозенчасте, до 250 см заввишки. Листки (4-15 см завдовжки) зверху зелені, голі, зі споду – сіро-зелені, опушені; верхні – чергові, сидячі, перистороздільні; нижні супротивні, черешкові, двічі перистороздільні. Кошики одностатеві: тичинкові, з жовтими квітками, зібрані по 8-15 у колосовидне суцвіття; маточкові, з квітками без оцвітини, – по 1-3 у пазухах верхніх листків або біля основи тичинкових суцвіть. *Ambrosia artemisiifolia* – переважно вітрозапильна рослина, кожна жіноча квітка формує один плід.

Плід – обернено-яйцеподібна сім'янка в оплодні, біля основи клиноподібна, здавлена, з 5-7 дрібними (до 1 мм) шипиками навколо верхньої опуклої частини й одним більшим у центрі, на верхівці. Поверхня часто з поздовжніми й поперечними смугами й сітчастою зморшкуватістю. Забарвлення від зеленувато-сірого до коричневого.

Ambrosia artemisiifolia розмножується лише насінням, яке утворюється у великій кількості. Невеликі рослини продукують 50-3000 насінин, добре розвинені рослини можуть давати по 30-40 тис. насінин, а окремі екземпляри до 80-100 тис. насінин. Свіжозібране насіння не проростає, 4-6 місяців воно перебуває в стані біологічного спокою. Незріле насіння (у фазі молочної й воскової стиглості) здатне дозрівати та в подальшому проростати. Дозрівання насіння відбувається, як під час зберігання на складі, так і в ґрунті. Чим глибше насіння амброзії перебуває в ґрунті, тим воно довше залишається життєздатним. Як і більшість бур'янів, амброзія полинолиста має розтягнутий період сходів. За сприятливих умов, особливо достатній вологості, сходи її

можуть з'являтися протягом всього вегетаційного періоду. Чим пізніше з'являються сходи, тим коротший період вегетації рослин і тим швидше вони проходять усі фази розвитку, щоб встигнути сформувати насіння. Повний цикл розвитку бур'яну складається зі сходів, фази 2-ох справжній листків, фази 4-ох листків, стеблуння, бутонізації, цвітіння й плодоношення.

На початку росту в амброзії коренева система формується швидше, ніж надземна маса. Фаза 2-4 справжніх листків триває впродовж місяця. Потім амброзія починає швидко нарощувати значну біомасу. Цвіте у серпні.

Амброзія полинолиста здатна рости на ґрунтах різних типів, однак особливо добре вона росте на суглинистих, торф'янистих і чорноземних ґрунтах із рН 6,0-7,0. На дуже кислих і бідних ґрунтах рослини амброзії маленькі – заввишки 7,5-15 см.

Від материнської рослини насіння може переноситися на значні відстані з водними потоками. Насіння довго тримається на поверхні води, тому що в ньому є повітряний мішок (між сім'янкою й оплоднем), і, крім того, поверхня оплодня має гідрофобні властивості й довго не розмокає. Розповсюдженню бур'яну сприяють: вітер, у зимовий період, коли з нескошених рослин облітає насіння й ковзає по сніговому покриву; птахи, для яких насіння амброзії є кормом; транспорт, а також взуття людей, до якого насіння прилипає разом із ґрунтом. Насіння може бути занесене в регіони, вільні від цього бур'яну, з вітчизняним і імпортованим насінням і продовольчим зерном, продуктами переробки зерна, відходами від переробки насіння сільськогосподарських культур, із сіном, соломою, силосом, з розсадою й іншими матеріалами.

Пилок квітучої амброзії дуже легкий, тому розповсюджується на десятки кілометрів. Шкідливу дію на організм несе амброзієва кислота, яка міститься в пилку. Пилок викликає у людей алергію (підвищення температури, сльозотечу, кон'юнктивіт, погіршує зір і може викликати набряк легенів), медики називають це амброзійним полінозом або сінною пропасницею. Слід додати, що у цей період від її пилку страждають астматики, у яких загострюються приступи бронхіальної астми.

Аналіз відповідних наукових джерел повідомляє про агресивність адвентивного виду амброзії за рахунок її високої насінневої продуктивності та негативний вплив на здоров'я людини, який вона несе через алергічні реакції, які викликає її пилок.

Список використаної літератури

1. Маховська Л.Й., Федоляк М.А., Федоляк В.А. Поширення *Ambrosia artemisiifolia* L. (Asteraceae) на території міста Івано-Франківськ і його околицях *Вісник Прикарпатського національного університету*. Івано-Франківськ, 2010. № 13. С. 13–15.
2. Ойцюс Л., Костолович М. Інвазійні види адвентивної фракції флори Волинського. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2014. Вип. 45. С. 51–59.
3. Кобів Ю. Словник українських наукових і народних назв судинних рослин. Київ: Наукова думка, 2004. 800 с.